

Stary Brus i Hola

autor: PolskaProwincja.pl

Nazwa miejscowości Stary Brus pojawia się dopiero po II wojnie światowej. Pierwsza wzmianka o Brusie pochodzi z 1485 r. Wieś lokowana była na prawie niemieckim przed 1492 r., gdy należała do ziemi chełmskiej i parafii Sawin.

Brus wielokrotnie zmieniał właścicieli a wśród najważniejszych rodów, które wywarły znaczący wpływ na dzieje gminy, należy wymienić Hańskich.

Na początku XIX w. Brus był już dość dużą osadą, naliczono tu bowiem w 1827 r. 80 domów i 415 mieszkańców. W 1921 r. miejscowość dzieliła się na Bruss i folwark. We wsi mieszkało 488 osób w 94 domach. Większość stanowili prawosławni, dalej katolicy i żydzi. Dziedziczką majątku była Józefa Załuska, a folwark obejmował 750 ha.

Najciekawszym świadectwem wielokulturowości tego regionu jest cerkiew w Holi. Hola już w 1588 r. była siedzibą parafii prawosławnej. Po unii brzeskiej cerkiew została przekształcona na unicką. Zabytkowa cerkiew pw. Św. Antoniego Pieczerskiego i św. Paraskiewy została wzniesiona w 1702 r. jako unicka, w miejscu starszej świątyni. Poprzednia została spalona, jak cała wieś, za stawianie oporu szwedzkiemu najeźdźcy.

Do 1795 r. Hola znajdowała się w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Niedaleko stąd, między Sosnowicą a Holą, przebiegała granica Korony i Litwy. Na początku XIX w. cerkiew przebudowano i wyremontowano. W 1875 r. cerkiew przemianowano na prawosławną. Cerkiew jest drewniana, na planie prostokąta. Obok drewniana dzwonnica z XVIII w.

Skansen w Holi istnieje od 1985 r. Głównym obiektem jest chałupa z końca XIX w. z Wiryk. Z Wiryk pochodzi również kapliczka z XIX w. Ciekawym obiektem jest stodoła z XIX w., której ściany zostały wplecione z wikliny. Pochodzi ona z Okczyna-Kostomłot. Wiatrak "koźlak" z pocz. XX w. sprowadzony został z Wołoskowoli. Są też ule "kołody" z Holi.

Cmentarz w Holi wyraźnie daje świadectwo wielokulturowości.

Na pocz. XIX w. w Brusie powstała cerkiew unicka. W 1875 r. cerkiew unicka została przemianowana na cerkiew prawosławną. W 1918 r. świątynię rekoncyliowano na kościół rzymsko – katolicki. Teraz jest to najważniejszy zabytek Starego Brusa.

Stary Brus charakteryzuje się zwartą zabudową i można tu spotkać wiele ciekawych domów z okresu przedwojennego.

Na szczególną uwagę zasługuje stojący w dawnym majątku dworskim klasycystyczny spichlerz z poł. XIX w., wzbogacony neogotyckimi elementami.

W założonym jeszcze w XVIII w. parku dworskim stoi klasycystyczna kapliczka z poł. XIX stulecia. Wnęce figura N.P. Marii Niepokalanie Poczętej.

Czworak dworski z pocz. XIX w. w Starym Brusie to drewniany budynek z czterospadowym dachem.

W Nowym Brusie znajduje się niewielki, prywatny skansen "Zagroda Poleska". Można tu podziwiać piękno dawnej, drewnianej architektury. Wewnątrz dawnej chaty pieczołowicie odtworzono przedmioty codziennego użytku, jakimi posługiwali się nasi przodkowie.